

Draamatyökalun esittely

Draamaprosessin lähtökohtana on ajatus itseen tutustumisesta, itsen tunnistamisesta. Se ei ole välttämättä helppoa, varsinkaan, jos asiaa koettaa pohtia yksin ja pelkästään älyllisesti.

Draamatyöskentelyssä tietoa hankitaan ryhmässä ja ihmisen koko olemuksen voimin. Käytössä ovat tunteet, keho ja kognitio. Lisäksi prosessi on suunniteltu siten, että se avaa osallistujan aisteja sille, millaisiin tilanteisiin, tekemisiin ja toimijuuksiin hänen elämässään liittyy kokemus omana itsenä ja omassa elementissä olemisesta. Työskentelyn pohjalta tehtyjä havaintoja ja muistiinpanoja käytetään yksilövalmennuksessa itsetuntemus- ja tulevaisuustyöskentelyn apuna.

Seuraavassa tiivistetysti työskentelykokonaisuuden rakenne: etenemisvaiheet ja vaiheiden tarkoitukset.

1. Tutustutaan draamatyöskentelyyn
2. Tarinan lähtökohdat: sisälle yhteiseen fiktion! (Fiktiossa I)
3. Toimitaan fiktiossa (Fiktiossa II ja III): hankitaan tietoa itsestä
4. Reflektio eli kiinnitetään koettu omaan elämään (Fiktiossa IV ja reflektio)
5. Jälkinäytös: nautitaan draamasta taidemuotona

Tutustutaan draamatyöskentelyyn -jaksosta

Jakson alussa on kevyt, pääteemaan johdettava esitehtävä. Sen jälkeen jakso etenee asteittain siten, että harjoitteet auttavat ryhmää ensin rentoutumaan ja keskittymään käsillä olevaan hetkeen, ja sitten vähitellen ryhmäytymään, ottamaan kontaktia muihin ja improvisoimaan. Harjoitteet myös mahdollistavat tekemisen, jollaista itse draamatyöskentely edellyttää. Ne tutustuttavat draamaprosessin työskentelytapoihin ja johdattavat sen teemoihin.

Yhteisten harjoitteiden rinnalla kuljetetaan jokaisen henkilökohtaista arviointia, Mukavuusalueympyrää. Ympyrään tehdyt merkinnät auttavat osallistujaa näkemään muutokset, jotka ovat tapahtuneet hänessä Tutustutaan draamatyöskentelyyn -jakson aikana. Mukavuusalueympyrän ajatus on tuottaa konkreettista faktaa osallistujan kokemuksesta. Sen pohjalta jokainen voi arvioida, onko hyvä idea jatkaa draamatyöskentelyä, vai jätetäänkö se tällä erää tutustumisjaksoon.

Tutustutaan draamatyöskentelyyn -jakson lisäksi alkulämmittelyjä eli rentouttavia, keskittymistä auttavia sekä ryhmäyttäviä ja kontaktin ottamista helpottavia harjoitteita tarvitaan jokaisella fiktiossa työskentelemisen jaksolla (jaksot Fiktiossa I – IV).

Alkulämmittelyiden yhteinen tehtävä on mahdollistaa itse työskentely. Kun lämmittelyt on tehty hyvin, osallistujat pystyvät ilmaisemaan itseään fyysisesti. He ovat toisin sanoen valmiita vuorovaikutukseen draaman "kielellä".

Lämmittelyharjoitteiden etenemisperiaate

1. Rentouttavat lämmittelyt

Alkulämmittelyiden käynnistämiseksi tarvitaan harjoitteita, jotka viestittävät osallistujille sanattomasti, että on ok osallistua sellaisena kuin juuri tällä hetkellä on. Tämänhetkinen tilasi on hyvä lähtökohta; sinun ei tarvitse olla tai tehdä mitään erityistä ollaksesi mukana.

Toiseksi rentouttavat harjoitteet kertovat, että osallistuminen on turvallista jokaiselle. Olennainen osa turvallisuudentunteen luomisesta on ns. draamasopimukseen sisältyvä, ohjaajan sanallisesti ilmaisema lupa vetäytyä tarvittaessa hetkeksi syrjään ja palata työskentelemään sitten, kun se tuntuu taas mahdolliselta. Draamasopimuksesta ja tästä luvasta lisää myöhemmin.

Rentouttavien lämmittelyiden avulla luotu hyväksyvä ja sellaisenaan kelpaamisesta viestivä ilmapiiri on tärkeää säilyttää läpi koko työskentelyn. Siksi myös rentouttavia lämmittelyitä seuraavat lämmittelyt valitaan niin, ettei niillä rikota alussa luotua luottamusta. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kilpailulliset leikit ja pudotuspelit jätetään pois. Lisäksi se voi tarkoittaa myös sitä, että ohjaaja muokkaa harjoitetta osallistujille sopivammaksi.

2. Keskittymään johdattavat lämmittelyt

Rentoutumisen jälkeen seuraava porras alkulämmittelyissä ovat keskittymisharjoitteet. Niitä tarvitaan tuomaan osallistujat myös henkisesti siihen paikkaan ja hetkeen, jossa juuri nyt ollaan. Keskittymisharjoitteet siis auttavat mieltä tyhjenemään tämän hetken kannalta turhista asioista - tai ainakin siirtämään ne työskentelyn ajaksi taka-alalle.

3. Ryhmäyttävät lämmittelyt

Ryhmäyttäviä harjoitteita tarvitaan mahdollistamaan yhteinen toiminta.

4. Kontaktiharjoitteet

Kontaktiharjoitteet ovat tärkeitä, koska yhteisessä toiminnassa on usein tarpeen olla jollakin tasolla yhteydessä toisiin. Kontakti mahdollistetaan tässä draamaprosessissa siksikin, että se on merkittävä väline työskentelyn tavoitteeseen pääsemisessä.

Tutustutaan draamatyöskentelyyn -jakson sisältö

- **Draamasopimus:** motivoidaan ja valmistellaan ryhmää, sovitaan pelisäännöistä.
- **Nimi ja fiilis.** Hyväksytään jokaisen lähtökohta, ole mukana sellaisena kuin nyt olet!

- **Sama isoilla kirjaimilla.** Vapautetaan fyysistä ilmaisua ja äänenkäyttöä, otetaan huumori mukaan työskentelyyn.
- **Parista kiinni.** Keskittymis- ja kontaktiharjoitus, johdatus tarinan teemaan. Koskettamisen mahdollistuminen, itsensä tervetulleeksi tunteminen, huomio pois itsestä.
- **Mörköhippa.** Liikettä vapauttava kollektiivinen harjoitus: liikkeen suurentaminen, äänen ottaminen mukaan. Lisää huumoria.
- **Samurai.** Vapauttaa liikettä ja äänenkäyttöä tehokkaasti, helpottaa katsekontaktia ja yhteistyötä.
- **Menin kerran tavarataloon.** Matalan kynnyksen improvisaatiota, mielikuvitus ja fyysinen ilmaisu käyttöön.
- **Olen puu, olen lehti.** Matalan kynnyksen improvisaatio jatkuu, mutta nyt pienryhmissä.
- **Kone.** Koko ryhmän yhteinen improvisaatio.
- **Katsekontaktiharjoitteet 1 ja 2** ovat mukana siltä varalta, että matalan kynnyksen kontaktiharjoitteita tarvitaan johonkin kohtaan lisää.

Fiktiossa-jakson tarina

Draamatyöskentelyn tarinalliseksi lähtökohdaksi on valittu Michel Tournierin satukirja Pierrot ja yön salaisuudet¹. Siinä on henkilöt ja tarina, joihin nuori voi helposti samastua ja joita voi käyttää itsetuntemuksen ja omien voimavarojen hahmottamisen apuna.

Tarinan kulku on lyhyesti seuraava.

Eteläranskalaisessa kylässä elävät leipuri Pierrot ja pyykkäri Colombine. Nuoret ovat lapsuudenystävyyksiä, joiden tiet elämä on erottanut. Haaveellinen ja hiljainen leipuri elää öisin, reipas ja rivakka pyykkäri taas päivisin, ja ainoaksi kohtaamisen mahdollisuudeksi jäävät aamu- ja iltahämärät. Colombine ei kuitenkaan halua tällaisesta kuullakaan, hän nimittäin pelkää pimeää. Niinpä molemmat ovat yksin, ja Pierrot'ta tämä asiointila suuresti surettaa.

Kunnes eräänä päivänä kylään ilmestyy uusi henkilö, maalarimestari ja kiertolainen Harlekiini. Harlekiini on "hyvä suustaan", eikä aikaakaan, kun hän jo viettelee Colombinen matkaansa. Pierrot jää aivan yksin, ja leipomon oveen ilmestyy kyltti "Suljettu sydänsurujen vuoksi". Ennen rakastavaisten lähtöä Pierrot kuitenkin ehtii piilottaa Harlekiinin asuntovaunuun Colombinelle osoitetun kirjeen.

Rakastavaiset vaeltavat asuntovaunuineen läpi perhosten täyttämän kesän, ja Harlekiini pitää Colombinea kuin kukkaa kämmenellä. Sitten kuitenkin tulee syksy. Yhä useammin Harlekiini alkaa

¹ ¹ Michel Tournier, Pierrot ja yön salaisuudet, 1984. Kuvittanut Danièle Bour, suomentanut Annikki Suni. Alkuteos Michel Tournier, Pierrot ou Les secrets de la nuit, 1979. Copyright Otava. Otteet teoksesta julkaistaan Otavan ja Annikki Sunin oikeudenomistajien luvalla.

lepäillä vaunun perällä, ja Colombine saa itse nousta vetämään vaunua eteenpäin päästäkseen. Eräänä aamuna on satanut lunta, ja silloin Colombine alkaa toden teolla epäillä matkanteon mielekkyyttä. Vahvistukseksi päätökselleen hän löytää vaunusta Pierrot'n kirjeen. Tyttö jättää Harlekiinin nukkumaan ja kääntyy takaisin kotikylään johtavalle tielle.

Vasta keskiyöllä Colombine on perillä Pierrot'n leipomom ovella. Pierrot ottaa tytön avosylin vastaan, mutta ei tapansa mukaan keksi, mitä oikein sanoisi nyt, kun Colombine vihdoin on hänen lämpimän uuninsa kyljessä. Aika kuluu, ja yhtäkkiä Pierrot huomaa, että matkan uuvuttama tyttö on nukahtanut. Pierrot ahmii ihanaa näkyä leivintuvassaan. Hän keksii, että tekee taikinasta tarkalleen Colombinea muistuttavan toisen tytön. Eihän se ihan sama ole kuin jos hyväilisi nukkuvaa Colombinea, mutta paremman puutteessa saa kelvata. Sitten Pierrot toteaa, että taikinatyttö on vähän kalpea. Äkkiä uuniin!

Tällä välin on Harlekiini ehittänyt Pierrot'n oven taakse. Arka koputus herättää myös Colombinea. Kuka siellä? Vastaukseksi Harlekiini laulaa laulun, jossa hän pyytää Pierrot'ltä lainaksi kynää ja kynttilää. Hänkin haluaa kirjoittaa Colombineelle, kun kerran kirjeillä on niin paljon voimaa! Pierrot säälii onnetonta Harlekiinia ja avaa tälle oven.

Kun Harlekiinikin on uunin kupeessa lämmittelemässä, Pierrot avaa uunin luukut ja ottaa sieltä leipälapiollaan "kultakuorisen, höyryävän ja murean tyttösen", joka muistuttaa Colombinea "kuin sisar". Lisäksi sillä on pyöreät posket, "rinnat kuin kyyhkyt" ja "pylly kuin omena". Colombine aivan lumoutuu. Hän ottaa Colombinea syliinsä ja huudahtaa: "Miten kaunis minä olen, miten hyvältä tuoksun!" Pierrot ja Harlekiini katsovat mykistyneinä "tätä suurenmoista kohtausta".

Satu loppuu, kun Colombine panee Colombinea pöydälle pitkäkseen ja kutsuu toisetkin syömään. "Ja he maistelivat, söivät suussasulavaa kuumaa Colombinea. He katsoivat toisiaan. He olivat onnellisia. Heidän teki mieli nauraa, mutta miten se olisi käynyt päinsä, kun posket pullottivat pullaa?"

Sen pituinen se.

Reflektiosta ja jälkityöskentelystä

Reflektion tehtävä draamaprosessissa on tuottaa materiaalia yksilövalmennuskeskusteluihin ja vahvistaa ns. myönteisen tunnistamisen toimintatapaa työpajan arjessa. Reflektiota seuraava jatkotehtävä yksilövalmennukseen voi olla Myönteinen tunnistaminen -teoksessa selostettu MAPOLIS-elämänkarttamenetelmä

(http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf).

Draamaprosessin ajatus siitä, että nuori tunnistaisi draaman avulla itselleen merkityksellisiä tilanteita, tekemisiä ja toimijuuksia, nojaa ns. myönteisen tunnistamisen toimintatapaan. Lyhyesti kuvattuna myönteisellä tunnistamisella tarkoitetaan sitä, että nuoren kanssa työskentelevät pyrkivät tukemaan nuorta tämän omista lähtökohdista käsin. Myönteisen tunnistamisen

toimintatapaa seuraava aikuinen selvittää, mikä on nuorelle itselleen tärkeää, ja tunnustaa nämä asiat ja niiden merkityksen nuoren elämässä. (*Myönteinen tunnistaminen*. Toimittaneet Jouni Häkli, Kirsi Pauliina Kallio ja Riikka Korkiamäki. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 90, Kenttä.)

Draamaprosessi on rakennettu, jotta nuori voisi ensin itse tunnistaa omat merkitykselliset elämisen areenansa, ja sen jälkeen saada niille tunnustuksen myös muilta. Prosessi antaa yhden välineen oletuksista vapaaseen tutustumiseen, nuorelle merkittävien elämisen areenojen tunnistamiseen, jonka pohjalta voidaan työpajan arjessa jatkaa. Myönteisen tunnistamisen periaatteen hengessä nuori tunnustetaan aktiivisena toimijana ja häntä tuetaan hänen omassa laadussaan.